

ĐỀ CHO CÁC CỤ TRẺ MÃI KHÔNG GIÀ (*)

VŨ KHIÊU

Nghiên cứu về người già là một nhiệm vụ quan trọng mà giới khoa học xã hội có 1 trách nhiệm tham gia. Tôi rất phấn khởi và tự hào thấy các đồng chí lãnh đạo quê hương tôi đã đặc biệt quan tâm tới vấn đề quan trọng này, một vấn đề lớn của thời đại không chỉ đối với dân tộc ta mà đối với toàn thế giới.

Xu hướng của thế giới ngày nay là tỷ lệ người già ngày một cao. Do điều kiện sinh hoạt và chữa bệnh ngày được cải tiến, tuổi thọ của loài người sẽ tiếp tục tăng lên. Do nhu cầu văn hóa ngày một tăng, do ý thức con người ngày một cao, trong kế hoạch hóa gia đình, tỷ lệ sinh đẻ sẽ giảm dần. Theo thống kê của Hà Nam Ninh thì cứ 6 người dân có 1 người già. Trên phạm vi thế giới, tỷ lệ người già sắp sửa đạt tới một phần dân số. Chúng ta đang chứng kiến một tình trạng xã hội là : trong giờ hành chính, trẻ con đi học, người lớn đi làm, ngoài đường phố sẽ đầy rẫy những cụ già.

Vấn đề đặt ra cho thế giới ngày nay là xã hội phải có một chính sách và một thái độ ứng xử với các cụ như thế nào, để tuổi thọ được yên vui, hạnh phúc và hữu ích.

Thế giới tư bản là thế giới của chủ nghĩa cá nhân vị kỷ, ở đây mọi người chỉ lo cho bản thân mình, ở đây các cụ già đang bị bỏ rơi và hắt hủi. Không muốn ngồi mãi, nằm mãi trong căn phòng lạnh, các cụ đi lang thang ngoài đường. Có khi ngồi suốt ngày ở vườn hoa, trao đổi với nhau bằng những câu chuyện vu vơ. Hết đọc báo lại bẻ mẩu bánh mì ném cho chim ăn. Cho mãi đến lúc mặt trời xế bóng. Tôi nghĩ đến một bài thơ của Vích-to Huy-gô : Ông già nhìn mặt trời sắp lặn và mặt trời nhìn cuộc đời ông già sắp tàn. Trong xã hội tư bản, ngày càng có nhiều những vụ tự sát của các cụ già. Nhất là trong những đêm lễ Nô-en. Bị con cháu bỏ rơi giữa chính cái đêm đáng lẽ là đêm ấm cúng và hạnh phúc nhất của gia đình, rất nhiều cụ đã âm thầm tự sát. Nhiều khi không ai biết. Nhiều khi lâu lắm mới có người phát hiện ra.

Tại Hội nghị quốc tế về gia đình, họp năm 1980 tại Xô-phi-a, một nhà xã hội học tư sản đã cho rằng : “Số phận cô đơn và bi đát này của các cụ là là một điều không thể cứu chữa được ở thời đại chúng ta”. Đại biểu Việt Nam đã lên tiếng bác bỏ quan điểm này và khẳng định rằng chế độ xã hội chủ nghĩa có trách nhiệm và có đầy đủ điều kiện để đem lại cho các cụ già những năm cuối đời đầy hạnh phúc và cống hiến

Săn sóc và quý trọng cụ già là hợp với ý Đảng và lòng dân. Chúng ta nhất định làm được điều này bởi đó là bản chất tốt đẹp của chủ nghĩa xã hội, là truyền thống lâu đời của dân tộc ta, là đạo đức cao cả của Bác Hồ.

1. Bản chất của chủ nghĩa xã hội hoàn toàn đối lập với bản chất cá nhân ích kỷ của chủ nghĩa tư bản. Nó thể hiện tình thương yêu giai cấp giữa nhân dân lao động

(*) Bài phát biểu tại Hội nghị tổng kết phong trào phụ lão Hà Nam Ninh 1983 - 1985, tháng 1-1986

Nó thực hiện lẽ sống của xã hội mới, con người mới là : “Mỗi người vì mọi người, mọi người vì mỗi người”. Đối với các cụ già thì biểu hiện tất yếu của chủ nghĩa xã hội phải là “mỗi cụ già tiếp tục quan tâm đến lợi ích của cả xã hội và cả xã hội tiếp tục chăm lo cho cuộc sống của mỗi cụ già”.

Trên cơ sở xóa bỏ chế độ áp bức bóc lột, chủ nghĩa xã hội có đầy đủ khả năng vật chất và tinh thần để thực hiện một chính sách nhân đạo và hợp lý nhất đối với các cụ già.

2. Truyền thống lâu đời của dân tộc ta trong gia đình cũng như ngoài xã hội là kính trọng người già. Trong nhà thì con cháu hiếu thảo với ông cha. Ra đường thì các cụ già được mọi người kính nể, lễ phép, nhường chỗ, nhường đường.

Trong nhà, mọi việc lớn nhỏ đều được đem ra hỏi ý kiến ông bà, ông bà săn sóc và dạy bảo con cháu.

Ra ngoài làng thì người ta mời các cụ đi trước, ngồi trên và lắng nghe ý kiến của các bậc tôn trưởng.

Đối với những việc trọng đại của quốc gia, các vị anh hùng của dân tộc như Trần Hưng Đạo, Lê Lợi, Quang Trung đều tranh thủ ý kiến của các vị phụ lão.

3. Trong sự nghiệp cách mạng của nhân dân ta, Hồ Chủ tịch đã luôn luôn kính trọng và tin tưởng các cụ già. Lá thư mà cách đây 45 năm Người gửi cho các vị phụ lão tiếp tục là bài học vô cùng sâu sắc đối với chúng ta hôm nay. Lá thư ấy cũng là sự cổ vũ cực kỳ to lớn đối với các cụ, khơi dậy tiềm năng của các cụ trên mọi lĩnh vực : chiến đấu, sản xuất và tổ chức đời sống xã hội.

Hôm nay, tỉnh Hà Nam Ninh in lại lá thư của Bác năm 1941. Mặc dầu bản dịch còn sơ sài, chưa phản ánh được thực đầy đủ nội dung của nguyên văn, nhưng chúng ta đã vô cùng xúc động trước những ý tứ sâu sa, tình cảm nồng nhiệt và khí phách hào hùng của Bác.

Lá thư ấy cách đây 45 năm đã được chuyển tay giữa các cụ phụ lão. Tinh thần của thư đó thấm sâu vào lòng các cụ và lòng mỗi người chúng ta.

Lá thư ấy đã mở đầu cho những trang sử vàng, thể hiện tinh thần Diên Hồng ở các cụ phụ lão chúng ta trong kháng chiến trước đây và trong xây dựng chủ nghĩa xã hội hôm nay.

Những thuận lợi trên đây tất yếu đảm bảo sự thành công của chúng ta trong việc giải quyết tốt đẹp vấn đề các cụ phụ lão ở Việt Nam

II

Vấn đề đặt ra cho chúng ta hôm nay là xã hội : ta còn có thể làm gì hơn nữa đối với các cụ già và các cụ già còn có thể làm gì hơn nữa đối với xã hội?

Chúng ta vui mừng được nghe các bản báo cáo thành tích của các cụ ở Hà Nam Ninh. Thể hiện tinh thần làm chủ tập thể của các cụ đối với quê hương và Tổ quốc, Đảng ta, Nhà nước ta và Ủy ban Mặt trận các cấp đang tạo những điều kiện thuận lợi nhất để các cụ phát huy mọi khả năng của mình.

1. Với ý thức làm chủ thiên nhiên, các cụ đã có những cống hiến quan trọng trong lĩnh vực lao động sản xuất.

Các cụ luôn luôn là tấm gương sáng trong thâm canh và vượt khoán. Những cây xanh các cụ trồng hết năm này qua năm khác đã đem lại bóng mát cho những người bộ hành và quả ngọt cho con cháu. Công lao các cụ không nhỏ trong phong trào xây dựng vườn quả, ao cá, chăn nuôi...

2. Với tinh thần làm chủ xã hội, các cụ đã đóng vai trò nổi bật trong phong trào gia đình văn hóa mới và nếp sống văn minh.

Cách mạng xã hội chủ nghĩa đã tạo ra những biến đổi to lớn ở ngoài xã hội và trong mỗi gia đình. Tàn dư phong kiến và tư sản đang được quét ra khỏi cuộc sống mới trong mỗi gia đình chúng ta. Không còn sự áp bức của chồng đối với vợ, của cha mẹ đối với con cái, của mẹ chồng đối với nàng dâu, của dì ghê đối với con chồng.

Chế độ công hữu xã hội chủ nghĩa, sự bình đẳng trên nghĩa vụ đối với Tổ quốc, sự hưởng thụ chính đáng trên cơ sở của lao động là những nhân tố tạo nên những quan hệ cực kỳ tốt đẹp giữa các thành viên trong gia đình. Đó là sự quan tâm thường xuyên, tình yêu thương chân thực, sự giúp đỡ tận tình trong quan hệ trong sáng giữa cha con, chồng vợ, anh em.. Đó là những quan hệ không còn vẩn đục bởi tiền tài, ruộng đất, cùng mọi tính toán vị kỷ. Trong hoàn cảnh ấy, các cụ già giữ vai trò trung tâm trong cuộc sống đoàn kết và hạnh phúc của gia đình.

Từ chỗ là trung tâm đoàn kết của gia đình, các cụ cũng là trung tâm đoàn kết thôn xóm. Các cụ luôn luôn đứng ra hòa giải các vụ tranh chấp, luôn luôn góp phần củng cố hạnh phúc của lứa đôi. Các cụ động viên thanh niên hăng hái lên đường làm nghĩa vụ quân sự. Phong trào đọc sách báo, truyền thanh, phong trào văn nghệ nghiệp dư, phong trào vệ sinh trong nhà ngoài xóm đều có sự tham gia tích cực và có hiệu quả của các cụ. Phong trào quỹ bảo thọ được các cụ khắp nơi tham gia nhiệt liệt, đã đem lại cho các cụ một sự an vui trong cuộc sống hằng ngày.

3. Nêu cao tinh thần làm chủ bản thân, các cụ luôn luôn gìn giữ phẩm chất của mình xứng đáng với lòng tin cậy của con cháu. Bản thân tuổi già của các cụ đã là kết quả tất yếu của bao nhiêu năm sống trong sạch và lành mạnh. Tiếp tục lao động, tiếp tục rèn luyện đều đặn thân thể, tiếp tục điều độ trong ăn uống, nghỉ ngơi các cụ vừa bảo vệ sức khỏe và tuổi thọ của mình, vừa nêu cho con cháu một tấm gương đạo đức trong sinh hoạt.

Điều đáng quý trọng nhất ở các cụ là tinh thần luôn luôn phấn đấu, luôn luôn vươn lên phía trước, luôn luật tin tưởng ở tương lai, luôn luôn tìm cách đóng góp dù nhỏ nhất cho xã hội.

Mỗi năm thêm một tuổi. Mỗi năm là một bước tiến tới tuổi già. Nhưng cái già về tuổi tác không nhất thiết kéo theo cái già về tâm hồn.

Bác Hồ không bao giờ già. Mỗi người chúng ta đều nhớ mãi câu thơ của Tố Hữu viết về Bác : “*Vui tuổi già tươi mãi tuổi hai mươi*”. Rất nhiều các cụ già đang noi gương Bác, dẫu mãi cho mình sự tươi trẻ của tâm hồn.

Trong tình hình này, lại có những thanh niên chưa trẻ đã già. Mới trên dưới 20 tuổi họ đã ngồi lê ở quán nước để nói những câu chuyện vu vơ, để mong ước kiếm ăn bằng con đường phi lao động. Cứ như thế tuổi già sẽ đến với họ cùng với những tiếng thở dài từ một tâm hồn bệnh hoạn. Trong trường hợp này, chính họ đã già .

Nghiên cứu về người già đang là một nhiệm vụ quan trọng của các môn khoa học. Sử học đang ghi lại truyền thống của giới phụ lão Việt Nam trong lịch sử. Văn học đang kêu lên những cống hiến to lớn của các tác giả nhiều tuổi, đồng thời phân tích những nhân vật nhiều tuổi trong văn học. Lão học đang phát hiện những nhân tố khiến cho các cụ già tiếp tục khỏe mạnh, có cống hiến, sống hạnh phúc, kéo dài tuổi thọ và giữ mãi sức trẻ của tâm hồn. Xã hội học đang đi vào cuộc sống hàng ngày để phân ánh tình hình chính xác về lao động, về sinh hoạt và nguyện vọng của các cụ.

Xã hội học đang cùng các khoa học khác trả lời các câu hỏi của thời đại. Làm thế nào để các cụ sống được tốt hơn? Những hình thức lao động nào thích hợp nhất đối với các cụ Trong sinh hoạt hằng ngày, các cụ cần ăn, ở, ngủ, tập, như thế nào cho tốt? Xã hội còn có khả năng tạo cho các cụ những phương tiện gì để nghỉ ngơi và giải trí? Có thể phục vụ các cụ tốt hơn nữa về sách báo, văn học nghệ thuật, tham quan, du lịch không? Về mặt đạo đức, xã hội cần giáo dục thế hệ thanh niên như thế nào để trong gia đình họ hiếu thảo hơn nữa với bố mẹ? Làm thế nào tạo ra trong xã hội một không khí chung, mọi người bày tỏ lòng kính trọng, quý mến và săn sóc các cụ già, coi như một đặc điểm cao đẹp của chế độ chúng ta?

THANH NIÊN THỦ ĐÔ...

(Tiếp theo trang 61)

cho nhóm thanh niên đường phố đang ở độ tuổi chưa chín muồi về tâm lý và kinh nghiệm sống có những va vấp nghiêm trọng, dẫn tới sự hoang mang, lo lắng về lẽ sống, lý tưởng và cuộc sống. Sự pha trộn mâu thuẫn và sự khủng hoảng của các giá trị căn bản của môi trường sống đường phố cũng tất yếu đòi hỏi sự lựa chọn về lẽ sống và lối sống của người thanh niên và sự nỗ lực vươn tới của bản thân họ. Ở đây, vai trò của các tổ chức xã hội, Đoàn thanh niên trở nên vô cùng quan trọng trong việc hướng thanh thiếu niên vào lẽ sống cao đẹp. Sự thiếu quan tâm hay thiếu các biện pháp giúp đỡ đã làm cho nhiều thanh niên thiếu khả năng vươn lên, buông thả cuộc sống của mình, đánh mất niềm tin vào lý tưởng xã hội chủ nghĩa và có thể sa vào cạm bẫy của mê tín dị đoan

*

* *

Nói như thế, thì công việc chống mê tín dị đoan của chúng ta đâu chỉ là để dọn sạch những rác rưởi của hôm qua, của quá khứ xa xưa trong các xã hội tối tăm của nô dịch và bóc lột. Chúng ta cần phải dọn đi cả những rác rưởi mà hôm nay chúng ta còn chứng kiến. Nó đâu chỉ là lỗi của những kẻ đã tự đánh mất đi niềm tin vào cuộc sống chân chính, mà còn là lỗi của mỗi chúng ta chưa làm hết mình cho cuộc sống ngày hôm nay tươi đẹp hơn để không còn một mảnh đất trống nào cho rác rưởi của mê tín dị đoan tái hiện.